

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการบริหารโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความดีเด่นด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาของประเทศไทยนั้น มาตรา ๖¹ ได้กำหนดความ มุ่งหมาย และหลักการในการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”² ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤต ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเลื่อนไหลทาง วัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเด็กและ เยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรม ที่ดี ปัจจุบันเว็บไซต์ลามกในประเทศ ไทยขยายตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ สื่อสารมวลชนอื่นๆ ทั้งสื่อ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ขาดความเข้มงวด ทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยม และพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยม และบริโภคนิยม มากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำให้คุณธรรม จริยธรรม ของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็ก และเยาวชน ปัญหาการขาด สัมพันธภาพภายในครอบครัวรวมทั้งปัญหายาเสพติด และอาชญากรรมอื่นๆ

สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรม ให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม อบรมหล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่ เคยมีระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนปลูกฝัง ศีลธรรม และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มประปรายลง เนื่องจากวิถีชีวิตปรับเปลี่ยนไปมี ลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอ ลงปัญหาการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น และมีครอบครัวมากกว่าร้อยละ ๔๐ ไม่มีความสามารถพึ่งตนเอง

¹กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสันค้ำและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

²สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔), (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔) หน้า ๑๕.

ได้ในขณะเดียวกันวิถีชีวิตสมัยใหม่มีผลให้ความเชื่อศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย การใช้ประโยชน์จาก ศาสนาสถานซึ่งมีมากมายกว่า ๑ หมื่นแห่งทั่วประเทศ และการประกอบกิจการทางศาสนา น้อยลงอยู่ในวงแคบ และในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ส่วนสถาบันการศึกษาเปลี่ยนจากในอดีตที่มี สัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด กับสถาบันครอบครัว และสถาบันทางศาสนาเพื่อให้เด็ก และเยาวชนมี จริยธรรม และความรู้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปัจจุบันเป็นระบบการศึกษาที่ มุ่งเน้น หลักวิชาให้ความสำคัญกับใบรับรองการศึกษามากกว่าความรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง การเรียนการสอนเน้น การท่องจำมากกว่าความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในสังคม

เพราะการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศใดที่มี ประชากรที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้อง และทั่วถึงประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จในทุกๆด้านทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะด้านใดต้องอาศัย กำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคนก็คือ กระบวนการทางการ ศึกษาเพื่อให้ได้ประชากรที่มีคุณภาพอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการสร้างกำลังคนให้มีความรู้ และมีทักษะในการ ประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังให้มีการศึกษาขั้นมูลฐานอันเป็นมรดกทางศิลปกรรม และวัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังการเป็นพลเมืองดีให้กับนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับโอวาทของสมเด็จพระพุฒา จารย์ วัดสระเกศ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖ “การปฏิรูปการศึกษา ที่กล่าวกันว่าสอดคล้องกับ รากฐานสังคมไทยยังไม่มีครั้งใดที่จะตรงเหมือนครั้งนี้ที่ว่ายึดหลักไตรสิกขา เป็นหลักของโรงเรียนวิถี พุทธ กล่าวได้ว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่ขอให้ความมั่นใจเป็นหนทางที่ถูกต้องแล้วช่วยดำเนินไป ให้ถึงที่สุด สุดกำลังของตนเอง”

การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง และ ยุ่งยากสลับซับซ้อน ดังนั้นการบริหารที่จะเกิดผลดีในปัจจุบันจะถือว่าการบริหารเป็นภารกิจร่วมกัน ของทุกคนที่เกี่ยวข้องไม่ใช่ของผู้บริหารคนเดียวโดยเฉพาะนั่นคือ ความพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมใน การบริหารงานในขอบเขตอันเหมาะสมอันควร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารที่เอาความสามารถของผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมี ประสิทธิภาพ และเกิดผล ผู้บริหารจึงเป็นผู้มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ได้บังคับบัญชา และ ต่องานส่วนรวมเนื่องจากเมื่อครู-อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษารู้สึกว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนแล้วย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงใน ฐานะนักวิชาการศึกษาชำนาญการ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียน ดีเด่นในระดับมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาภาคกลาง

เพื่อที่จะนำผลการศึกษากลับไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยที่ต้องการคุณธรรม และจริยธรรมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับ ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสินด้านการบริหารโรงเรียนดีเด่น ด้านการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีเด่นที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ในด้านการบริหารโรงเรียนดีเด่น ด้านการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

เพื่อทราบถึงการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางตอนล่างว่า

๑.๓.๑ ทำไมจึงได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสิน

๑.๓.๒ ทำไมจึงได้รับว่าเป็นโรงเรียนดีเด่น

๑.๓.๓ ทำไมจึงได้รับว่าเป็นสถานการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร และครูสอนของโรงเรียน มัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางตอนล่าง จำนวน ๕ โรงเรียน จำนวนทั้งหมด ๕๑๐ คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรขอทาร์ยามานะได้จำนวน ๒๕๕ คน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา	๑๑๔	๕๓
๒. โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม	๕๘	๔๕
๓. โรงเรียนพรหมานุสรณ์	๑๒๘	๖๔
๔. โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว	๑๔๐	๓๐
๕. โรงเรียนมหาภาพระจาดทองอุปถัมภ์	๓๐	๑๕
รวม	๕๑๐	๒๕๕

แผนภูมิที่ ๑.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ในด้านการบริหารโรงเรียนดีเด่น ด้านการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่นตาม ขอบเขตการบริหารโรงเรียนดีเด่น ๔ ด้าน

๑) ด้านกายภาพ (สภาพแวดล้อม)

๒) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม

๓) ด้านการพัฒนาบุคลากร

๔) ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

๑.๔.๓ ตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน

๑.๔.๔ ตัวแปรตาม คือ การบริหารโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรม ๔ ด้าน

๑.๔.๒ ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ๆใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสิน จำนวนทั้งหมด ๕ โรงเรียน คือ

๑. โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา นครปฐม

๒. โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม ปทุมธานี

๓. โรงเรียนพรหมานุสรณ์ เพชรบุรี

๔. โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว สมุทรปราการ

๕. โรงเรียนมหาภาพระจาดทองอุปถัมภ์ สมุทรปราการ

๑.๔.๓ ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

ปีการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๕๓ – ๒๕๕๔ จากเดือนกันยายน – กุมภาพันธ์

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายเฉพาะของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้ตรงกันผู้วิจัยจึงได้นิยามความหมายของคำต่างๆไว้ดังนี้

ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสิน

ด้านการบริหาร หมายถึง บุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

โรงเรียนดีเด่น หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากโครงการประกวดโรงเรียนและนักเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรม ประจำปี ๒๕๕๒ โดยธนาคารออมสินร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านการศึกษาดีเด่น หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จนได้รับการยกย่องว่าจัดการศึกษาดีเด่น

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติ และจิตใจ ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตนเป็นคุณธรรมประการหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณธรรมคือ จริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญาและเหตุผล รวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความถูกผิด ควรไม่ควร

ด้านกายภาพ (สภาพแวดล้อม) หมายถึง บริเวณสถานที่ใช้จัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาคารเรียน ห้องเรียนคุณธรรม จริยธรรม พระพุทธรูป ห้องพระพุทธรูปศาสนา ชุมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ห้องน้ำบริเวณพักผ่อนต่างๆ ฯลฯ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดหลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล และพฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อการพัฒนาประเทศชาติ

ด้านการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่ม

ประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ปฐมนิเทศ ส่งไปปฏิบัติงานต่างประเทศ ร่วมสัมมนาทั้งใน และนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อบุคลากรนั้นๆ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้

ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนการสร้าง และเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และการประเมินผลงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ในด้านการบริหารโรงเรียนดีเด่น ด้านการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีเด่น ที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ในด้านการบริหารโรงเรียนดีเด่น ด้านการศึกษาดีเด่น และด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น